

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Ιανουάριος 2010)

Συγγραφέας: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΛΛΙΑ-ΑΝΤΩΝΙΟΥ

1. Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη διαχείριση και την ανακύκλωση των αποβλήτων αναπτύχθηκε τα τελευταία τριάντα πέντε χρόνια και είχε ως αποτέλεσμα σημαντικές βελτιώσεις στις πρακτικές διαχείρισής τους και στην προσπάθεια αντιμετώπισης του όγκου τους.

Οι όγκοι όμως των αποβλήτων εξακολουθούν να αυξάνονται, ακολουθώντας την οικονομική ανάπτυξη. Κάθε χρόνο δύο δισεκατομμύρια τόνοι αποβλήτων παράγονται στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ αναμένεται 45% αύξηση του όγκου των αποβλήτων το έτος 2020, σε σχέση με το έτος 1995.

Στη χώρα μας, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, η ανά κάτοικο και έτος παραγόμενη ποσότητα αστικών στερεών αποβλήτων ανέρχεται σε 441 kg, ποσότητα μικρότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο των 580 kg, η οποία όμως βαίνει συνεχώς αυξανόμενη (+22% κατά την 8-ετία 1996-2003) ακολουθώντας την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την αλλαγή του τρόπου διαβίωσης.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στη δημιουργία μιας «κοινωνίας της ανακύκλωσης» με τρεις ειδικότερους στόχους:

- Μείωση παραγωγής αποβλήτων και ιδιαίτερα των επικίνδυνων αποβλήτων.
- Τα παραγόμενα απόβλητα να χρησιμοποιούνται ως πόροι με ανάκτηση ή

ανακύκλωση.

- Μείωση των αρνητικών επιπτώσεων από τη διαχείριση των αποβλήτων.

Η υλοποίηση των τριών στόχων αποτελεί τη μόνη επιλογή που διασφαλίζει τη προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και την κάλυψη των μελλοντικών μας αναγκών.

Οι τρεις αυτοί στόχοι εντάσσονται στην αρχή που διέπει την πολιτική της βιώσιμης ανάπτυξης: «περισσότερη και καλύτερη ανακύκλωση και λιγότερη χρήση των φυσικών πόρων».

Αν λάβει κανείς υπόψη το τεράστιο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα μας για τη διάθεση των αποβλήτων που παράγαμε και τους κινδύνους που συνεπάγονται για τη δημόσια υγεία και την οικολογική υποβάθμιση, είναι προφανής η εξαιρετική σημασία της πρόληψης παραγωγής και της ανακύκλωσης των αποβλήτων. Ειδικότερα, σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ το 2005, σε όλη την ελληνική επικράτεια υπήρχαν 2626 Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ). Από το 2005 άρχισε η αποκατάσταση τους, σε πρώτη φάση των 2081 ΧΑΔΑ και στη συνέχεια των 545 ΧΑΔΑ.

Λόγω της έκτασης του προβλήματος των ΧΑΔΑ και της καταδίκης της Ελλάδας από το ΔΕΚ για την παράνομη λειτουργία τους, καθώς και της ανάγκης για άμεση αποκατάσταση αυτών των χώρων, συστάθηκε το 2008 Διυπουργική Επιτροπή, με Απόφαση Πρωθυπουργού, αριθμ. Υ325/Β/17.3.2008: «Διυπουργική Επιτροπή για την Εκπόνηση και Παρακολούθηση Εφαρμογής Ολοκληρωμένου Προγράμματος Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων», με πρόεδρο τον Υφυπουργό Εσωτερικών, η οποία ανέλαβε την εποπτεία του Προγράμματος Αποκατάστασης των ΧΑΔΑ, σε συνεργασία με τις Περιφέρειες της χώρας.

2. Βασικές αρχές ανακύκλωσης

Βασικός άξονας της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα απόβλητα είναι η μείωση παραγωγής αποβλήτων. Ο άξονας αυτός συνδέεται με την παραγωγική διαδικασία, καθώς και με την αυξημένη αποτελεσματικότητα στη χρήση των πόρων.

Το τρέχον, έκτο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, το οποίο καλύπτει τη χρονική περίοδο 2002-2012, θέτει τους βασικούς στόχους της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Στους στόχους αυτούς κυρίαρχη θέση κατέχει η διαχείριση των αποβλήτων, ενώ από τους λοιπούς στόχους τρεις βασικοί στόχοι, ήτοι η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η προστασία των υδάτων και η προστασία του εδάφους (διάβρωση, ερημοποίηση, ρύπανση και απώλεια εδαφών), συνδέονται άμεσα και επηρεάζονται από την πολιτική για τα απόβλητα.

Στις βασικές αρχές διαχείρισης των αποβλήτων, οι οποίες απορρέουν από την ευρωπαϊκή νομοθεσία και καθορίζουν τις επιλογές των κρατών-μελών για τη διαχείριση των αποβλήτων περιλαμβάνονται:

- η Αρχή της ιεράρχησης σύμφωνα με την οποία:

- Προτεραιότητα έχει η πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων
- Ακολουθεί η επαναχρησιμοποίηση με ανακύκλωση και ανάκτηση
- Η λιγότερο επιθυμητή μέθοδος είναι η Υγειονομική Ταφή, και
- Η Αρχή της πρόβλεψης του κύκλου ζωής του προϊόντος που απαιτεί:

• Από το αρχικό στάδιο του σχεδιασμού ενός προϊόντος να λαμβάνεται μέριμνα για την πρόληψη παραγωγής αποβλήτων και για την ανακύκλωσή του.

3. Το νομικό πλαίσιο

3.1. Οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα 2006/12

Η Οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα 2006/12 ρυθμίζει την ανακύκλωση των αποβλήτων. Ειδικότερα:

- επιβάλλει την υποχρέωση στα κράτη-μέλη να αναπτύξουν εθνικό σχεδιασμό διάθεσης αποβλήτων,
- καθορίζει την αδειοδοτική διαδικασία για τη διάθεση και την ανάκτηση των αποβλήτων, και
- επιβάλλει την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος κατά τη διάθεση των αποβλήτων.

Οι ορισμοί «διάθεση» και «ανάκτηση» αποβλήτων περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της ανωτέρω Οδηγίας.

Η «διαχείριση» των αποβλήτων περιλαμβάνει τη συλλογή, μεταφορά, ανάκτηση και διάθεση, καθώς και την επίβλεψη των ανωτέρω λειτουργιών και των χωρών διάθεσης των αποβλήτων. Η ανωτέρω Οδηγία θα παραμείνει σε ισχύ ως τις 12.12.2010, ημερομηνία που πρέπει να έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο η νέα Οδηγία - πλαίσιο 2008/98.

3.2. Η νέα Οδηγία - πλαίσιο 2008/98

Η νέα Οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα 2008/98 ενοποιεί και εκσυγχρονίζει την υφιστάμενη νομοθεσία και, όπως προαναφέρθηκε, πρέπει να έχει γίνει η αναγκαία προεργασία από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, ώστε να τεθεί σε εφαρμογή στις 12.12.2010.

Ειδικότερα η Οδηγία:

- αποσαφηνίζει τους ορισμούς «ανακύκλωση», «ανάκτηση»,
- εισάγει τη «διευρυμένη ευθύνη του παραγωγού».

Σύμφωνα με την αρχή αυτή οι επιχειρήσεις που διαθέτουν προϊόντα στην αγορά, αναλαμβάνουν την οικονομική ευθύνη για τις δραστηριότητες που αφορούν την πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση ή άλλες μορφές ανάκτησης για τα απόβλητα που παράγονται από τη χρήση των προϊόντων τους. Επίσης, οφείλουν να πληροφορούν το κοινό για το βαθμό στον οποίο το προϊόν μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί ή να ανακυκλωθεί.

Τα κράτη-μέλη οφείλουν να ενθαρρύνουν:

- τον σχεδιασμό των προϊόντων κατά τρόπον ώστε να μειώνονται οι αρνητικές συνέπειές τους στο περιβάλλον και η δημιουργία αποβλήτων κατά τη διαδικασία παραγωγής και χρήσης τους,
- την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορία προϊόντων που είναι κατάλληλα για πολλαπλές χρήσεις, ανθεκτικά από τεχνική άποψη και, αφού καταστούν απόβλητα, κατάλληλα για ορθή και ασφαλή ανάκτηση και διάθεση συμβατή με το περιβάλλον.
- ιεραρχεί τις μεθόδους διαχείρισης αποβλήτων ως εξής: α) πρόληψη, β) προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, γ) ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, π.χ. ανάκτηση ενέργειας, και ε) διάθεση.
- απαιτεί από τα κράτη-μέλη: α) να επιλέγουν μεθόδους διαχείρισης που επιφέρουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα από περιβαλλοντικής απόψεως, όπως μεθόδους επεξεργασίας που συνοδεύονται από υψηλά ποσοστά ανάκτησης υλικών ή ενέργειας, β) να καταρτίζουν προγράμματα πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, τα οποία να λαμβάνουν υπόψη ολόκληρο τον κύκλο ζωής των προϊόντων και των υλικών.
- θέτει στα κράτη-μέλη τους ακόλουθους συγκεκριμένους στόχους:

α) έως το 2020, αύξηση τουλάχιστον στο 50%, κατά βάρος, της προετοιμασίας για την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση των υλικών αποβλήτων, όπως το χαρτί, το μέταλλο, το πλαστικό και το γυαλί από νοικοκυριά και ενδεχομένως άλλης προέλευσης, στο βαθμό που τα απόβλητα αυτά είναι παρόμοια με τα απόβλητα των νοικοκυριών,

β) έως το 2020 αύξηση τουλάχιστον στο 70% κατά βάρος της προετοιμασίας για την επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση άλλων υλικών, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών υγειονομικής ταφής όπου γίνεται χρήση αποβλήτων για την υποκατάσταση άλλων υλικών, μη επικίνδυνων αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων, εξαιρουμένων των υλικών που απαντούν στη φύση και τα οποία ορίζονται στην κατηγορία 17 05 04 του καταλόγου αποβλήτων.

- τα κράτη-μέλη οφείλουν να καταρτίσουν ένα ή περισσότερα σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων (ΣΔΑ) τα οποία μόνα τους ή συνδυασμένα, να καλύπτουν ολόκληρη τη γεωγραφική επικράτεια του κράτους-μέλους.

Τα ΣΔΑ πρέπει να περιλαμβάνουν:

- ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης διαχείρισης αποβλήτων στην οικεία γεωγραφική ενότητα,
- μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τη βελτίωση της προετοιμασίας προς επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, ανάκτηση και διάθεση των αποβλήτων,
- αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο το σχέδιο θα υποστηρίξει την υλοποίηση των στόχων και των διατάξεων της νέας Οδηγίας.

Οι ακόλουθες πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνονται στα ΣΔΑ:

α) τύπος, ποσότητα και πηγή των παραγόμενων στην επικράτεια αποβλήτων, καθώς και για απόβλητα που είναι πιθανόν να αποσταλούν από ή προς την εθνική επικράτεια, με παράλληλη αξιολόγηση της μελλοντικής εξέλιξης των ροών αποβλήτων,

β) υφιστάμενα προγράμματα συλλογής αποβλήτων και μεγάλες εγκαταστάσεις διάθεσης και ανάκτησης, καθώς και τυχόν ειδικές ρυθμίσεις για ορυκτέλαια απόβλητα, επικίνδυνα απόβλητα, ή ροές αποβλήτων που ρυθμίζονται από συγκεκριμένες κοινοτικές νομοθετικές πράξεις,

γ) αξιολόγηση της ανάγκης για νέα προγράμματα συλλογής, για το κλείσιμο υφισταμένων εγκαταστάσεων αποβλήτων, για πρόσθετες υποδομές εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων σύμφωνα με τις αρχές της αυτάρκειας και της εγγύτητας και, εφόσον απαιτείται, για σχετικές επενδύσεις,

δ) κριτήρια για τον εντοπισμό τοποθεσιών και τη δυναμικότητα των μελλοντικών εγκαταστάσεων διάθεσης ή των μεγάλων εγκαταστάσεων ανάκτησης

ε) γενικές πολιτικές διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών και μεθόδων διαχείρισης αποβλήτων.

3.3. Οδηγία για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών 94/62

Η Οδηγία 94/62, τροποποιήθηκε από τις Οδηγίες 2004/12 και 2005/20.

Καλύπτει όλες τις συσκευασίες που διατίθενται στην αγορά και όλα τα απορρίμματα συσκευασίας, είτε έχουν χρησιμοποιηθεί, είτε προέρχονται από βιομηχανίες, εμπόριο, γραφεία, καταστήματα, υπηρεσίες, νοικοκυριά ή οιαδήποτε άλλη πηγή, ανεξάρτητα από τα υλικά από τα οποία αποτελούνται.

Τα κράτη-μέλη οφείλουν αφενός μεν να λάβουν μετρά πρόληψης παραγωγής απορριμμάτων συσκευασίας, αφετέρου δε να αναπτύξουν συστήματα επαναχρησιμοποίησης των συσκευασιών.

Έως το 2011 η Ελλάδα οφείλει να επιτύχει τους ακόλουθους στόχους:

- Ανάκτηση ή αποτέφρωση του 60% κατά βάρος των απορριμμάτων συσκευασίας σε εγκαταστάσεις αποτεφρώσεως απορριμμάτων με ανάκτηση ενέργειας.
- Ανακύκλωση του 25% ως 45% κατά βάρος όλων των υλικών συσκευασίας που περιέχονται στα απορρίμματα συσκευασίας.
- Ανακύκλωση του 55% έως 80% κατά Βάρος των απορριμμάτων συσκευασίας
- Ανακύκλωση για υλικά που περιέχονται σε απορρίμματα συσκευασίας:
 - 60% κατά βάρος για το γυαλί, το χαρτί και το χαρτόνι,
 - 50% κατά βάρος για τα μέταλλα,
 - 22,5% κατά βάρος για τα πλαστικά,
 - 15% κατά βάρος για το ξύλο.

Η Οδηγία 94/62 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον Νόμο 2939/2001, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά κατωτέρω στην ενότητα 3.5.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ το 2007 η ανακύκλωση των οικιακών απορριμμάτων, ανήλθε σε ποσοστό 24% του συνόλου των απορριμμάτων, από 6% που ήταν το έτος 2004, ενώ το μέσο επίπεδο ανακύκλωση των 15, παλαιότερων, κρατών μελών της Ε. Ένωσης ανέρχεται στο 33%.

3.4. Οδηγίες για τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού 2002/96 και 2002/95 108/2003

Η Οδηγία 2002/96 τροποποιήθηκε με τις Οδηγίες 2003/108 2008/34 και 2008/35

Τα Παραρτήματα της Οδηγίας 2002/96 τροποποιήθηκαν με τις Αποφάσεις 2005/618 2005/717, 2005/747, 2005/310, 2006/690, 2006/691, 2006/692, 2008/385.

Οι ανωτέρω Οδηγίες 2002/96, 2002/95, 108/2003 ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με τα π.δ. 117/2004 και 15/2006.

Τα απόβλητα αυτά συλλέγονται χωριστά από τα οικιακά απόβλητα και υπόκεινται σε εξειδικευμένη επεξεργασία με στόχο την επίτευξη υψηλού επιπέδου ανακύκλωσης.

3.5. Εθνικό νομικό πλαίσιο για την ανακύκλωση

Οι ανωτέρω Οδηγίες για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο με τις ακόλουθες διατάξεις:

- Νόμος 2939/2001 «Συσκευασίες και Εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων -Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και άλλων προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ) και άλλες διατάξεις».

Ο Νόμος 2939 καθορίζει τα ακόλουθα:

- Τις ευθύνες των διαχειριστών συσκευασιών και «άλλων προϊόντων». Ως «άλλα προϊόντα» νοούνται τα οχήματα, καταλύτες οχημάτων, ελαστικών οχημάτων, ορυκτέλαια, μπαταρίες και συσσωρευτές, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, υλικά τηλεπικοινωνιών, υλικά εκσκαφών και κατεδαφίσεων, έντυπο υλικό, είδη επίπλωσης κ.λπ.

- Τους όρους και τις προϋποθέσεις για την οργάνωση συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών και θέτει ως αρχές την πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων, την επαναχρησιμοποίηση-ανακύκλωση, την ανάκτηση ενέργειας και τη δημοσιότητα προς τους χρήστες και καταναλωτές.

Συγκεκριμένα οι διαχειριστές συσκευασιών/άλλων προϊόντων υποχρεούνται είτε να οργανώσουν ατομικά συστήματα, είτε να συμμετέχουν σε συλλογικά συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης, αφού λάβουν πρώτα έγκριση των συστημάτων αυτών από την αρμόδια αρχή.

Τα συστήματα αποβλέπουν:

α) στην επιστροφή των αποβλήτων συσκευασιών/άλλων προϊόντων από τον καταναλωτή ή τον άλλο τελικό χρήστη, ώστε αυτά να διοχετεύονται προς τις πλέον ενδεδειγμένες εναλλακτικές λύσεις διαχείρισης αποβλήτων,

β) στην αξιοποίηση των συλλεγομένων αποβλήτων με τη χρησιμοποίηση καθαρών τεχνολογιών.

Τα συστήματα διαχείρισης:

α) σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγονται εμπόδια στο εμπόριο ή στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό και,

β) λαμβάνουν υπόψη τις απαιτήσεις για προστασία του περιβάλλοντος, της υγείας και της ασφάλειας των καταναλωτών, καθώς και της προστασίας των δικαιωμάτων του βιομηχανικού και εμπορικού απορρήτου.

Τα συστήματα συλλογικής εναλλακτικής διαχείρισης λαμβάνουν οποιαδήποτε νομική μορφή, όπως εταιρείες (Ε.Π.Ε, Δ.Ε., κ.λπ.) συνεταιρισμοί, κοινοπραξίες κ.λπ.

Ο Νομός προσδιορίζει το πλαίσιο των συμβάσεων προσχώρησης στο συλλογικό σύστημα και τους όρους και τις προϋποθέσεις του συστήματος που πρέπει να πληρούν οι ενδιαφερόμενοι διαχειριστές.

Κάθε σύστημα ατομικής ή συλλογικής εναλλακτικής διαχείρισης λαμβάνει έγκριση από τον ΕΟΕΔΣΑΠ έως την έναρξη λειτουργίας του ΕΟΕΔΣΑΠ (Μάιος 2009), η έγκριση των συστημάτων χορηγείτο από το Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, μετά από εισήγηση της Επιτροπής Παρακολούθησης της Εναλλακτικής Διαχείρισης. Η Οργάνωση και η λειτουργία του ΕΟΕΔΣΑΠ ρυθμίζονται με τα π.δ. 99/2008 κα: 170/2008.

Ειδικές προβλέψεις ισχύουν για τα νησιά και τις απομακρυσμένες περιοχές.

Ο ενδιαφερόμενος διαχειριστής καταβάλλει χρηματική εισφορά στο σύστημα συλλογικής εναλλακτικής διαχείρισης. Το ύψος της εισφοράς καθορίζεται στη σύμβαση προσχώρησης του και παρέχεται το δικαίωμα στον συμμετέχοντα να επισημαίνει τα προϊόντα του με ειδικό σήμα, ως απόδειξη συμμετοχής του στο σύστημα. Το κόστος εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών Βαρύνει τους υπόχρεους διαχειριστές.

Με αποφάσεις του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ έχουν εγκριθεί μέχρι σήμερα τα ακόλουθα συστήματα για τις συσκευασίες:

- Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης «ΣΣΕΔ-ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ»

Το Σύστημα αυτό απευθύνεται σε όλους όσους διαχειρίζονται συσκευασίες και εξασφαλίζει την ισότιμη και ελεύθερη συμμετοχή τους. Μέτοχος του Συστήματος είναι σε υψηλό ποσοστό η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συμμετέχουν 1070 υπόχρεες εταιρείες, οι οποίες καλύπτουν το μεγαλύτερο μερίδιο της ελληνικής αγοράς. Σήμερα λειτουργούν στη χώρα 14 Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) και εκτιμάται ότι έχουν δημιουργηθεί περισσότερες από 1000 νέες θέσεις εργασίας.

- Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης «Κέντρο Εναλλακτικής Περιβαλλοντικής Διαχείρισης Α.Ε.» ΚΕΠΕΔ Α.Ε.

Το Σύστημα αφορά συσκευασίες ορυκτελαίων. Είναι πανελλαδικής εμβέλειας και έχουν συμβληθεί με αυτό 120 υπόχρεες εταιρείες.

- Ατομικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών της ιδιωτικής ετικέτας και εισαγωγής προϊόντων «ΑΒ Βασιλόπουλος».

Το Σύστημα αυτό χρησιμοποιεί Κέντρα Ανακύκλωσης (Αυτόματα Μηχανήματα), στα οποία ο καταναλωτής επιστρέφει τις μεταλλικές, πλαστικές, γυάλινες και χάρτινες συσκευασίες και παίρνει ένα εγγυοδοτικό αντίτιμο ή προσφέρει το εγγυοδοτικό αντίτιμο υπέρ του συλλόγου «το χαμόγελο του παιδιού». Το ποσοστό ανακύκλωσης των συσκευασιών ιδιωτικής ετικέτας ανέρχεται σε 50,9%. Για την

εφαρμογή του ν. 2939 εκδόθηκαν μέχρι σήμερα τα ακόλουθα Προεδρικά Διατάγματα και εγκρίθηκαν, με αποφάσεις του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, τα εξής συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης άλλων προϊόντων:

- Χρησιμοποιημένα ελαστικά οχημάτων

- Π.Δ. 109/2004 για την εναλλακτική διαχείριση των χρησιμοποιημένων ελαστικών οχημάτων. Προγράμματα για την εναλλακτική διαχείριση.

- Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Μεταχειρισμένων Ελαστικών «ECO-ELASTICA»

Στο σύστημα συμμετέχουν 61 εισαγωγείς ελαστικών και 53 εισαγωγείς οχημάτων που αντιπροσωπεύουν το 97% των εισαγομένων ελαστικών στη χώρα μας. Η συλλογή των μεταχειρισμένων ελαστικών γίνεται απ' ευθείας από τα σημεία συλλογής και τα ελαστικά είτε ανακυκλώνονται σαν τρίμμα ελαστικού είτε συναποτεφρώνονται σε κλιβάνους τσιμεντοβιομηχανιών. Λειτουργούν τέσσερις μονάδες κοκκοποίησης ελαστικού και μία μονάδα ενεργειακής αξιοποίησης (TITAN).

Το ποσοστό ανακύκλωσης (τρίμμα ελαστικού και ενδιάμεσα προϊόντα τεμαχισμού) ανέρχεται στο 74%.

- Λιπαντικά Έλαια

- Π.Δ. 82/2004 για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων λιπαντικών ελαίων. Προγράμματα για την εναλλακτική διαχείριση.

Τα απόβλητα λιπαντικών ελαίων (ΑΛΕ) χαρακτηρίζονται ως Ε.Α. [Παράρτημα Απόφασης 2001/118 κεφ. 13]. Το ανωτέρω Π.Δ/μα εναρμονίζει την ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 87/101, η οποία τροποποίησε την Οδηγία 75/439 περί διαθέσεως χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων.

- Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων Λιπαντικών Ελαίων «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. - ΕΛ.ΤΕ.ΠΕ. Α.Ε.»

Στο Σύστημα έχουν συμβληθεί 85 υπόχρεες εταιρείες, οι οποίες καλύπτουν το 98,5% της συνολικής αγοράς των λιπαντικών. Πανελλαδικά λειτουργούν 25.000 σημεία συλλογής αποβλήτων λιπαντικών ελαίων.

- Οχήματα τέλους κύκλου ζωής

- Π.Δ. 116/2004 για την εναλλακτική διαχείριση των οχημάτων τέλους κύκλου ζωής (ΟΤΚΖ). Προγράμματα για την Εναλλακτική Διαχείριση.

Εναρμονίζει την ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2000/53 για τα οχήματα τέλους κύκλου ζωής. Το αργότερο ως την 1.1.2015 για όλα τα οχήματα τέλους κύκλου ζωής τίθεται στόχος η επαναχρησιμοποίηση και αξιοποίηση να αυξηθεί στο 95%, κατά μέσο βάρος ανά όχημα και ανά έτος και η επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση να αυξηθεί τουλάχιστον στο 85%.

- Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Οχημάτων Ελλάδας «ΕΔΟΕ Α.Ε.». Στο Σύστημα συμμετέχει το σύνολο των εισαγωγέων αυτοκινήτων και μέχρι σήμερα έχουν δημιουργηθεί 28 Κέντρα παράδοσης ΟΤΚΖ σε δεκαενέα νομούς της χώρας, ενώ προβλέπεται άμεσα η δημιουργία κέντρων σε άλλους δέκα Νομούς. Το ποσοστό ανακύκλωσης των ΟΤΚΖ ανέρχεται σε 82,4%.

- Ηλεκτρικές Στήλες και Συσσωρευτές

- Π.Δ. 115/2004 για την εναλλακτική διαχείριση των χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών. Προγράμματα για την εναλλακτική διαχείριση.

Εναρμονίζει την ελληνική νομοθεσία προς τις Οδηγίες 91/157, 93/86 και 98/101 για τις ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές που περιέχουν επικίνδυνες ουσίες.

- Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Φορητών Ηλεκτρικών Στηλών και Συσσωρευτών ΣΣΕΔΦΗΣΣ. Στο Σύστημα, το οποίο έχει μετονομασθεί σε «ΑΦΗΣ» έχουν προσχωρήσει 130 υπόχρεες εταιρείες, που αντιστοιχούν στο 97% των υπόχρεων που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά. Η συλλογή των χρησιμοποιημένων Ηλεκτρικών Στηλών και Συσσωρευτών γίνεται από συγκεκριμένα σημεία συλλογής, έχουν τοποθετηθεί 16.150 κάδοι περίπου σε όλη τη χώρα, και μεταφέρονται προς

ανακύκλωση σε εργοστάσια του εξωτερικού.

- Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσσωρευτών «ΣΥ.ΔΕ.ΣΥΣ Α.Ε.»

Στο Σύστημα συμμετέχουν 228 παραγωγοί και εισαγωγείς συσσωρευτών, οι οποίοι καλύπτουν περίπου το 90% των υπόχρεων διαχειριστών. Τα σημεία συλλογής του Συστήματος ανέρχονται σε 2.610 σε όλη τη χώρα.

- Ηλεκτρικός και Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός

- Π.Δ. 117/2004 για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Προγράμματα για εναλλακτική διαχείριση. Τροποποιήθηκε με το π.δ. 15/2006.

Τα ανωτέρω π.δ. εναρμονίζουν την ελληνική νομοθεσία προς τις Οδηγίες 2000/96, 2002/96 και 2003/18 σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού και την Οδηγία 2000/95, σχετικά με τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων επικινδύνων ουσιών σε είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού.

- Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) «ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Α.Ε.»

Στο σύστημα αυτό συμμετέχουν 616 εταιρείες.

Για την οργάνωση δημοτικών σημείων συλλογής έχουν υπογραφεί συμβάσεις συνεργασίας με 187 Δήμους (απευθείας ή μέσω Διαδημοτικών οργανισμών) σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Τα ΑΗΗΕ που συλλέγονται μεταφέρονται μέσω αδειοδοτημένων εργολάβων στη μονάδα επεξεργασίας της ΕΚΑΝ ΑΕ στους Αγίους Θεοδώρους Κορινθίας, για ανακύκλωση και αξιοποίηση.

- Απόβλητα εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων.

Για τα απόβλητα εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ) έχει ολοκληρωθεί η επεξεργασία του σχεδίου π.δ., το οποίο προβλέπεται να εκδοθεί εντός του 2009. Η έκδοση του π.δ. καθυστέρησε λόγω της καθυστέρησης συγκρότησης του

Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και άλλων προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ), ο οποίος οφείλει να γνωμοδοτήσει επί του σχεδίου αυτού.

Συμπέρασμα

Παρά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και το συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων στη χώρα μας ο τομέας της διαχείρισης και ανακύκλωσης αποβλήτων σήμερα είναι ο πλέον ευαίσθητος και λιγότερο ικανοποιητικά ανεπτυγμένος. Ήλλωστε αναμένεται, στο άμεσο μέλλον, να επιβληθούν από το ΔΕΚ, λόγω της συνέχισης λειτουργίας παρανομών ΧΑΔΑ, πρόστιμα που θα είναι ιδιαίτερα υψηλά.

Απαιτείται ενδυνάμωση των προσπάθειών για συστηματική και αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού για την πρόληψη παραγωγής και την ανακύκλωση αποβλήτων, αλλά και καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης προς τους φορείς διαχείρισης και ανακύκλωσης. Η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών διαχείρισης αποβλήτων, η επίσπευση στην υλοποίηση έργων διάθεσης αποβλήτων και έγκρισης Συστημάτων ανακύκλωσης, η διαπαιδαγώγηση στα σχολεία για τη δημιουργία «κουλτούρας ανακύκλωσης», καθώς και η πλήρης αξιοποίηση των κονδυλίων που διατίθενται για την πολιτική αποβλήτων από το ΕΣΠΑ θα έχουν ως αποτέλεσμα την επίτευξη των στόχων που τίθενται από την ευρωπαϊκή πολιτική για τα απόβλητα. Η πολιτεία καλείται να ενεργήσει άμεσα, διότι οιαδήποτε καθυστέρηση συνεπάγεται μη αναστρέψιμο κόστος περιβαλλοντικό, οικονομικό, κοινωνικό και δημόσιας υγείας.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στη Διμηνιαία Έκδοση «ΕΝΩΠΙΟΝ» του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, τεύχος 53/2009.